

Enerji Kurumları Özelleştirilerek, Kamu Denetimi Yok Edilerek Verimlilik Sağlanamaz! Yaşam Kalitemizden Taviz Vermeden, Daha Verimli Enerji Kullanımı Mümkündür!

13 Ocak 2011

Çağımızda enerjiye ulaşmak en doğal insan haklarından biridir. Ekonomik/sosyal kalkınma ve insanca yaşam için; güvenilir, ucuz ve temiz enerji arzı günümüzün en önemli sorunu haline gelmektedir. Dünya'da halen 1.6 milyar insanın (yüzde 25.1) enerjiden yararlanma olanağına sahip olmadığı bilinmektedir.

Enerjinin büyük bir kısmı fosil yakıtlardan elde ediliyor. Ama yakın gelecekte fosil kaynakların tükeneceği bilinmektedir. Ekolojik dengenin alarm vermesi, tükenen enerji kaynaklarımızın yanında bir başka tehlikeyi oluşturmaktadır. Enerji talebinin her yıl artan oranda yükselmesi ve dolayısıyla maliyetlerin artması enerji açısından bizleri dönülemez noktalara getirmektedir.

Ülkemizin harcadığı enerji, 2009 yılında 105 milyon ton petrol (MTEP) eşdeğerinde gerçekleşmiştir. Enerji Bakanlığın açıkladığı verilere göre; Birincil enerji arzının 30,3 milyon tep'lik kısmı yerli üretimle karşılanmıştır. 2011 yılında Birincil Enerji Tüketiminin 114.300 bin TEP olacağı tahmin edilmektedir. 1990-2009 döneminde ülkemizde birincil enerji talebi artış hızı yüzde 3,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Türkiye, OECD ülkeleri içerisinde geçtiğimiz 10 yıllık dönemde enerji talep artışının en hızlı gerçekleştiği ülke durumundadır. Aynı şekilde ülkemiz, dünyada 2000 yılından bu yana elektrik ve doğalgazda Çin'den sonra en fazla talep artışına sahip ikinci büyük ekonomi konumunda olmuştur.

Enerji yoğunluğu; Bir birim iş ya da hizmet üretiminde sarf edilen enerji bedelinin, ürünün toplam giderleri içindeki oranı olarak tanımlanmaktadır. Bugün Türkiye'de enerji yoğunluğu 0,38 TEP / 1000USD'dir (TEP: Ton Eşdeğer Petrol: 1 tep = 11.626 kWh'dir). Kişi başına tüketim ise 1,06

TEP'e karşılık gelmektedir. Görüleceği gibi üretilen hizmet veya ürünün maliyetlerindeki enerji oranını (yoğunluğunu) aynı işi yaparak düşürmek enerjimizi daha verimli kılmanın en önemli yollarında biri olmaktadır. OECD ülkelerinde enerji yoğunluğu 0,19 TEP/1000USD iken, kişi başına enerji tüketimi 4,68 TEP'dir. Dolayısıyla enerji yoğunluğumuzu daha aşağı seviyelere düşürürken, kişi başına düşen enerji tüketimimizi artırmalıyız.

Enerji Verimliliği Yasası 2007 yılında, Enerji Kaynakları ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik ise 25 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe girdi. 2008 yılı "Enerji Verimliliği Yılı" ilan edildi. Enerji verimliliği gibi yaşamsal önemdeki bir konunun gündeme getirilmesindeki yoğun çaba toplumsal duyarlılığın gelişmesi açısından son derece önemli olmakla birlikte; enerji özelleştirmelerinin hız kazandığı döneme rastlaması ve ele alınış şekli, enerji alanındaki serbest piyasa uygulamalarıyla olan bağına da sorgulamayı gerektiriyor. Bir yandan özelleştirmelerle ülke enerji üretimi ve dağıtımını tümüyle piyasalaştırıp diğer yandan toplumsal duyarlılığı artırma girişimi hükümetin tutarsızlığını ortaya koymaktadır.

Enerji Bakanı Taner Yıldız 2011 Bütçe konuşma-

sında, "2009 yılı sonu itibarıyla net ithalat bağımlılığının yüzde 72 seviyesinde olduğu ülkemizde doğalgazın yaklaşık yüzde 98'i petrolün ise yaklaşık yüzde 91'i ithal edilmektedir" demektedir. Bugün elektrik arz güvenliğimiz tam bir bıçak sırtında gitmektedir. Her yıl % 7-8 oranında enerji talep artışıyla karşı karşıya kalan ülkemizi geçtiğimiz kış aylarındaki küresel ekonomik kriz "kurtarmıştır". Krizle birlikte talep artışı durmuş, hatta 2009 yılı içinde % 2 oranında düşüş göstermiştir. Bu durum, enerji açığı açısından bizleri kurtarmaktadır.

Bıçak sırtı durum sürmekte, yatırımlar olması gereken düzeyde sürmemektedir. 2002 yılından bu yana kamunun yapmadığı yatırımlar şimdi yapılan özelleştirmeler aracılığıyla özel sermayeye havale edilmek istenmekte ve kar amacıyla elektrik üretim ve dağıtım kurumlarına milyarlarca dolar yatıran özel tekellerden bu alanda yatırım yapması beklenmektedir. Bu beklenti elektrik enerjisinde arz güvenliği açısından büyük bir tehlikenin kapımızda olduğu anlamına gelmektedir. Çünkü enerji tekelleri karlı olmayan alanlarda yatırım yapmaktan kaçınacaklar ya da yaptıkları her türlü yatırımlara maliyet unsuru olarak tüketici faturalarına yansıtacaklardır. Yani Enerji Bakanlığı bundan sonra yapılacak bütün enerji yatırımlarını halka, halktan alınacak faturalara yüklemektedir.

Enerji Bakanı 2011 Bütçe konuşmasında bu gerçeği şöyle aktarılmaktadır:
"2002 yılından bu yana elektrik enerjisi üretimi kurulu güç kapasitemiz 31.846 MW'tan 48.435,7 MW düzeyine yükselmiştir. Bu dönemde devreye giren 16.589,7 MW'lık (özel sektör, YE, YED, kamu santralleri dahil) ilave kapasitenin yaklaşık 11.000 MW'lık bölümü dönemimizde başlayan ve özel sektör tarafından lisans alan santrallerden oluşmaktadır.

2010 yılında özel sektöre ait toplam 3.674,5 MW kurulu gücünde 100 civarında yeni santral ve ünite ilavesi yapılan santrallerin geçici kabulleri yapılmış ve işletmeye alma izni Bakanlığımızca verilmiştir.

Bu santrallerden;

2.349,9 MW'ı termik (liniyit, doğalgaz, ithal kömür, nafta ve sıvı+doğalgaz yakıtlı santraller toplamı), 816,6 MW'ı hidrolik, 474 MW'ı rüzgar, 17 MW'ı jeotermal, 17 MW'ı çöp gazı ve biyogaz santralleridir."

TEİAŞ kanyaklarına göre Üretim-Talep Dengesi (GWh) şöyle tahmin edilmektedir.

	2011	2015	2020
Üretim	218.716	228.608	228.857
Talep	198.000	246.320	314.370
Açık	-	17.712	85.513

Özel sektöre havale edilen arz güvenliğinin tehlikeli boyutta olduğu bir süreçte mevcut enerjimizi yaşam kalitesinden taviz vermeden verimli olarak kullanmak önem arz etmektedir.

ENERJİDE ÖZELLEŞTİRME ve OTOMATİK FİYATLANDIRMA MEKANİZMASI AÇIK BİR SOYGUNDUR

Elektrikte Soygun

2010 yılı içinde dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesinin tamamlanması, 50 adet enerji üretim santralının özelleştirileceğinin ilan edilmesi, Akkuyu'da nükleer enerji santral kurulması yönünde Rusya ile yapılan ikili anlaşmanın yürürlüğe konulması, Sinop'ta nükleer santral kurulması için Kore'den sonra Japonya ile görüşmelerin yapılması, doğalgaz anlaşmalarının ve dışa bağımlılığın sürdürülmesi, Enerjide otomatik fiyatlandırma ve daha birçok nedenden dolayı, elektrik "yeterli, kaliteli, kesintisiz, ucuz ve çevreyle uyumlu bir biçimde kullanıma sunulması" savlarıyla yürürlüğe konulan Elektrik Piyasası Yasası'nın öngördüğü piyasa sistemi giderek derinleştirilmektedir. Son 20 yıldır sürdürülen piyasalaşma sürecinin ülkemizde elektrik alanında yarattığı sonuca baktığımızda, iddialarla derin çelişkiler oluşturan bir manzara ile karşı karşıya olduğumuz ortadadır. Son iki yıldır kendini hissettiren ve giderek artış gösteren "elektrik arz güvenliği" ve "fahiş fiyat uygulaması" sorunları bu sürecin ürünüdür.

Elektrik dağıtım özelleştirmelerinin tamamlanması ve üretim santrallerinin ihaleye çıkarılması ile elektrik fiyatları enerji tekellerinin maliyet hesapları ve kar dürtüleri doğrultusunda sürekli zam

yapılacak bir sistem içine sokuldu. Bugün ülkemizdeki elektrik enerjisi piyasasında özellikle üretim alanındaki yatırımlar da, birincil kaynakların kullanımının planlanması da dahil olmak üzere her şey tamamen özel sektörün insafına terk edilmiş durumda.

Şimdi ülkemizde vatandaşa diğer kamu hizmetlerinde olduğu gibi elektrik için de daha yüksek para ödeme bilinci ve çeşitli kampanyaların da yardımıyla verimlilik ve tasarruf kavramları aşılanıyor. Böylece şaşaalı enerji verimliliği yılı etkinlikleri de muazzam zamlarla taçlandırılmıştır. Tersinden söyleyecek olursak, enerji ne kadar pahalılaşırsa, tasarruf bilincinin de o denli artmış olacağı düşünüyor. 2009 yılı raporlarına göre dünyada sanayi ve konutta en pahalı elektrik kullanılan ülke ne yazık ki Türkiye'dir. (Ek:1- Kaynak IEA Energy Prices and Taxes 2009 Quarter)

TEDAŞ 2009 yılı rakamlarına göre 26.596.872 mesken sayısı, 39.147.505 MW/h mesken enerji kullanımı, 1.47 MW/h mesken başına yıllık tüketim, 122.65 kW/h mesken başına ortalama aylık tüketim hesaplanmaktadır. Türkiye'de mesken başına düşen ortalama insan sayısı üçtür. Dolayısıyla üç kişilik bir ailenin asgari yaşam standartlarına göre kullanması gereken aylık tüketim bedeli 174 kW/h olması gerekirken bu rakamın aşşağısında kullanıldığını görmekteyiz. Bu nedenle elektrik enerjisinin kullanımı teşvik edilmesi gerekirken, (Avrupa ülkelerinde kişi başına düşen elektrik tüketim miktarı 6000 kW/h iken, Türkiye'de 2.162 kW/h'dir). "Tasarruf" adı altında kendi yanlış politikalarına alet edilen insanların karanlıkta yaşaması istenmektedir.

Yenilenebilir Enerji kaynaklarına ve enerji verimliliğine özel önem verdiklerini her platformda tekrarlayan siyasi iktidar, İkizdere'nin SİT alan ilan edilmesi ile yapıyı planlanan HES projelerini hayata geçiremeyeceğinin anlaşılması üzerine başlayan süreçte, alelacele gündeme getirilen Tabiat ve Biyoçeşitlilik Yasa Taslağı karşısında oluşan güçlü kamuoyu baskısı karşısında 29.12.2010 tarihinde 6094 Sayılı "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un TBMM'de kabul edilmesini gerçekleştirdi.

İktidarın, 6094 Sayılı Kanun'un MADDE 5/2'ye; "Milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ile tabiatı koruma alanlarında, muhafaza ormanlarında, yaban hayatı geliştirme sahalarında, özel çevre koruma bölgelerinde ilgili Bakanlığın, doğal SİT alanlarında ise ilgili koruma bölge kurulunun olumlu görüşü alınmak kaydıyla yenilenebilir enerji kay-

naklarına dayalı elektrik üretim tesislerinin kurulmasına izin verilir" hükmünü ilave ederek, doğal ve kültürel tüm alanlarımız üzerindeki olası tehditleri ve HES yatırımlarıyla oluşacak geriye dönüşü olmayan tahribatı yasalastırmalarına karşı odalarımız bilimin ve aklın gereklerini yerine getirmeye doğal ve kültürel zenginliklerimizi korumaya kararlıdır.

Doğalgazda Soygun

TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO); Trakya Elektrik Dağıtım AŞ; Gediz Elektrik Dağıtım AŞ; Boğaziçi Elektrik Dağıtım AŞ; Dicle Elektrik Dağıtım AŞ'deki yüzde 100 oranlarındaki kamu hisseleri ile Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ'deki yüzde 80 oranındaki kamu hissesinin özelleştirilmesinin iptali için **Danıştay'da beş ayrı dava açmıştır.**

BOTAŞ'ın mülkiyetindeki Yüksek Basınç Hattı, Yüksek Planlama Kurulu Kararı'yla özelleştirme ihalesinin hemen evcesinde Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ'ye devredilmiştir. MMO, yasalara ve hukuka aykırı YPK kararının iptali için de Danıştayda dava açmıştır.

Yaklaşık 24 yıl önce kurulan ve Belediye İktisadi Teşebbüsü statüsünde bir kamu kuruluşu olarak hizmet veren İstanbul Gaz Dağıtım Anonim Şirketi'nin (İGDAŞ) özelleştirilmesi planlanmaktadır. Başkent Doğalgaz A. Ş.'den sonra İGDAŞ'ı da özelleştirmeyi planlayan siyasi iktidar ve onun yerel yöneticileri temel bir insan hakkı olan enerjiye erişim hakkını gasp etmekte, bu karlı kamusal nitelikteki hizmetleri "özel" şirketlere "peşkeş" çekmekte, gelecekte büyük kamusal zarar doğmasına davetiye çıkartmaktadır. Özelleştirme en başta hizmet kalitesinden taviz ve temel güvenlik prensiplerinin, maliyetlerin düşürülmesi ve yüksek kar uğruna göz ardı edilmesi sonucunu doğuracaktır. Yüksek risk taşıyan bu tür hizmetlerle ilgili alınan kararlarda TMMOB'ye bağlı Odaların ve diğer ilgili Meslek Odalarının dahil edilmesi zorunluluktur, tam tersi uygulamalar ise sorumsuzluktur, aymazlıktır, kötü niyetli basiretsiz yöneticilik örneğidir.

BİNALARDA ENERJİ PERFORMANSI

TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak son yıllarda ard arda yapılan verimlilik artışını destekleyecek düzenlemelere çok olumlu bakıyor ve destekliyoruz. Ancak uygulama ve denetimin sağlıklı olarak yapılması çok önemlidir.

Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubemiz ve Anadolu Yakası Eğitim Merkezinde 20 Aralık 2010 tarihi itibarı ile Enerji Kimlik Belgesi Uzman Eğitimleri başlamıştır. Şubemizde, Kadıköy ve

ELEKTRİK FİYATLARI (2009)

SANAYİDE KULLANILAN ELEKTRİK FİYATLARI		MESKENLERDE KULLANILAN ELEKTRİK FİYATLARI	
Ülke Adı	2008 Fiyatı (cent/kWh)	Ülke Adı	2008 Fiyatı (cent/kWh)
Finlandiya	6,7	Finlandiya	11,9
Fransa	9,0	Fransa	12,6
Norveç	3,8	G. Kore	13,1
Meksika	18,7	Meksika	14,3
İsviçre	6,2	Yeni Zelanda	14,9
Polonya	14,3	Norveç	9,8
TÜRKİYE	18,1	İsviçre	10,2
ABD	7,0	TÜRKİYE	21,5
İngiltere	11,9	ABD	11,4
Yeni Zelanda	6,5	OECD	
G. Kore	8,9	Ortalaması	14,0

Kaynak: IEA Energy Prices and Taxes 2009 4th Quarter

Beylikdüzü Temsilciliğimizde açılan kurslarda enerji Yöneticileri eğitimleri başarıyla devam etmekte ve Enerji Verimliliği Kanunu ve Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği ülke ekonomisi ve toplum yararı doğrultusunda hayata geçirilmektedir.

Enerji Bakanı Taner Yıldız 2011 Bütçe konuşmasında enerji verimliliği başlığı altında şunları söylemektedir: "2007 yılından itibaren Enerji Verimliliği Kanunu ve ikincil mevzuatının yürürlüğe konulması ile beraber; enerjinin ve enerji kaynaklarının verimli kullanımını teşvik eden ve zorunlu kılan düzenlemeler getirilmiş ve bu alandaki uygulamaların büyük kısmı başlatılmıştır. 2008 yılında çıkarılan Başbakanlık Genelgesi ile kamuda verimsiz lamba kullanımı yasaklanmıştır. Kamuda verimli aydınlatmaya geçiş ile bu günkü fiyatlarla kamu bütçesinden aydınlatma bedeli ödemelerinde yaklaşık 50 milyon lira her yıl tasarruf edilmektedir."

Oysa, Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü verileri, sanayimizde en az % 15, binalarımızda en az % 35 ve ulaşımımızda en az % 15 tasarruf potansiyeli olduğunu ve bu oranlar tutturulduğunda toplam olarak yıllık 4 milyar TL'nin üzerinde bir tasarruf sağlanabileceğini göstermektedir. Enerji verimliliğinde kararlı ve başarılı adımlar atılabilirse, 2020 yılı talep tahmini gerçekleşme oranı en az % 20 (45 milyon TEP enerji) azaltılabilecektir. Bu miktar yerli ve temiz kaynaklarımızdan üretebileceğimiz elektrik enerjisinin 2,5 katı ve ortalama 30 milyon konutun yıllık enerji ihtiyacını karşılayabilecektir.

Bu yönde 5 Aralık 2009'da çıkarılan Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği doğrultusunda yapılacak Enerji Kimlik Belgesi ile ilgili düzenleme önce 1 Temmuz 2010'a, daha sonra da gerekli altyapının hazır olmadığı gerekçesiyle 1

Ocak 2011'e ertelenmişti. 1 Ocak 2011 tarihi itibarıyla yeni yapılacak binalarda geçerli olacak, eski binalar için de 2017 yılına kadar tamamlanacak olan Enerji Kimlik Belgesi, konut ve binalarda elektronik sistem teknolojilerinin uygulanması ile doğan "akıllı binalar ve bina otomasyonu" kavramları ekonomik çözümleri beraberinde getirmekte, önemli ölçüde enerji tasarrufu sağlamaktadır. Bu bağlamda EMO'nun mevcut güncel standartlara göre hazırladığı ve beş yıldır enerji bakanlığında bekletilen "Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği" bir an önce yürürlüğe girmelidir.

Enerji Yönetimi kavramı planlama, koordinasyon ve kontrol gibi birbirinden bağımsız olduklarında etkisiz kalabilecek işlevlerin, bir araya gelerek oluşturduğu bir bütündür. Bu anlamda "Enerji Yönetimi" ürün ve hizmet kalitesinden, güvenlikten veya çevresel tüm koşullardan fedakarlık etmeksizin ve üretimi azaltmaksızın enerjinin daha verimli kullanımı doğrultusunda yapılandırılmış ve organize edilmiş disiplinli bir çalışmadır.

Enerji verimliliği çalışmalarının organizasyonunun odak noktası "Enerji Yönetimi" kavramıdır. Geniş kapsamlı Enerji Yönetimi programlarının uygulanması ile enerji verimliliği çalışmalarına süreklilik kazandırıldığı gibi enerji verimliliğindeki iyileşme oranı da %25'i aşabilmektedir.

Sanayi tesislerinde ise; yıllık enerji tüketimi 1000 TEP'den fazla olan işletmelerde çalışanları arasından SEY (Sanayi Enerji Yöneticisi) görevlendirilmesi gerekmektedir. Yani sadece elektrik enerjisi kullanan bir işletmenin geçen sene boyunca kullandığı enerji 11.627.907 kWh'i geçmelidir. Büyüklük olarak 24 saat çalışan bir işletme için 1400 kW civarında bir kurulu güç anlamına gelir. Yıllık tüketimi 50.000 TEP'den fazla olan işletmelerde ise "enerji yönetim birimi" kurulması gerekmektedir. Bu enerji yönetim birimlerinde enerji

yöneticisi dışında bir elektrik veya elektrik elektronik mühendisi ile bir makina mühendisini çalıştırmalıdır.

ENERJİ VERİMLİLİĞİ HAFTASI

TMMOB'ye bağlı odaların uzmanlık alanlarında karşı çıkmadığı yasalardan biri Enerji Verimliliği Yasası'dır. Odalarımız, 5627 sayılı Enerji Verimliliği Yasası'nı desteklerken, Yasanın Odalara verdiği sorumluluk ve görevleri yerine getirmek üzere çalışmalar yürütmektedir. Odalarımız "kamu kurumunu niteliğinde bir meslek örgütü" olma bilincine; Elektrik İşleri Etüt İdaresi'nde özverili ve iyi niyetli çabalar ile hazırlanan yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında "art niyetli", "kar mantıklı", "piyasacı" yaklaşımların egemen olmaması için çaba sarf etmektedir.

Her yıl ocak ayının ikinci haftasında kutlanan Enerji Verimliliği Haftası'nda, verimlilik ve tasarrufun "piyasalaştırma ve pahalı enerji" uygulamalarıyla sağlanmasına yönelik politikalarından vazgeçilmesini talep ediyoruz. Enerji verimliliği ve tasarrufu konusunun tam tersine kamu hizmeti anlayışı ile ele alınması ve kamu yararı çerçevesinde toplumsal bilincin yükseltilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda bu hafta içerisinde ilköğretim okullarında Enerji Verimliliği konulu söyleşiler düzenlenmektedir.

İhtiyaçlarımızı karşılayabilmek için enerji yatırımları öncelikle yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları olmak üzere, kamu tarafından planlanarak yapılmalıdır. Enerji iletim ve dağıtım hatlarındaki % 15'ün üzerinde olan kayıp ve kaçaklar azaltılmalıdır.

Türkiye'de lamba üreten tek bir fabrikanın bile bulunmadığı ortamda göstermelik kampanyaların ötesinde verimliliğin gerçek ekonomik çözümlerle birlikte ele alınması da temel bir zorunluluktur.

Türkiye'nin eski tip, çok enerji tüketen cihazlarla çöplük haline getirilmesine göz yumulmamasını, bir an önce enerji verimliliği standartlarının yerleştirilmesi ve gerekli mevzuatın yürürlüğe konulmasını, ciddi bir denetim yapısının sağlanmasını istiyor ve tasarruflu lamba kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak dar gelirli yurttaşlara ücretsiz lamba dağıtımını yapılmasını ve asgari yaşam standardına uygun elektrik miktarının ücretsiz verilmesini öneriyoruz.

İlter Çelik

TMMOB Makina Mühendisleri Odası
İstanbul Şube Başkanı

Erhan Karaçay

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası
İstanbul Şube Başkanı

basın açıklaması

Hükümeti, Meslek Örgütlerini ve Sendikaları da içine Alan Ortak bir Çözüm Üretmeye, Acil Tedbirler Almaya Davet Ediyoruz.

DENETİMSİZLİK ÖLDÜRÜR

TMMOB Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı İter ÇELİK ve Muayene Kuruluşu Sorumlusu Fatih Aydın'ın tarafından hızla artan "iş cinayetleri" konusunda 18 Şubat 2011'de bir basın açıklaması yapılarak vatandaşlar bilgilendirildi, yetkililer ve sorumlular göreve çağırıldı.

3 Şubat 2011 tarihinde Ankara OSTİM'de bir iş merkezi, İvedik OSB'de yer alan bir işyerinde, 7 Şubat 2011'de Antalya PO Dolum Tesislerinde, 11 Şubat 2011 tarihinde Sakarya Hendek de Maytap Fabrikasında, 14 Şubat 2011 tarihinde Kütahya da bir LPG yüklü tanker de, 6 ve 10 Şubat 2011'de Maraş'ta bir madende, 15 Şubat 2011 tarihinde İstanbul Bayrampaşa da Plastik oyuncak imalathanesinde ve ardından 17 Şubat 2011 tarihinde Batman'da TPAO'ya ait bir tüp dolum tesisinde meydana gelen ve aralarında Odamız üyesi Dilek GÜRER'in de yer aldığı 27 çalışanın ölümüne, 9 maden çalışanın kaybolmasına ve yüze yakın kişinin yaralanmasına yol açan patlamalarda ve "iş kazalarında" yaşamını kaybedenlerin yakınlarına başsağlığı, yaralıları acil şifalar diliyor, kamuoyunun üzüntüsünü paylaşıyoruz.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO), başta OSTİM olmak üzere son yıllarda meydana gelen bu "iş cinayetleri"nin işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınmaması ve yeterli denetimlerin yapılmamasından kaynaklanan bu kazalarla ilgili, yıllardan beri ciddi uyarılarda bulunmakta, sürekli olarak çalışma yaşamı ile ilgili yapısal sorunlar ve yanlış uygulamalara işaret etmekte, denetimsizliğin neden olacağı facialara vurgu yapmakta, yargıya başvurmakta fakat siyasal iktidar bildiğini yapmaya devam etmektedir.

Mevzuatlarda yapılan değişiklikler yetersiz ve mevcut mevzuatları da geriye götürür niteliktedir.

Örneğin, İş Yasasının 78. maddesinde işyerlerinin kurulması aşamasında işyeri koşullarının işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerine uygun olmasını teşvik eden uygulama, 2008 yılında 5763 sayılı, "Torba Yasa" ile değiştirilmiş ve 04.12.2009 tarihli "İşletme Belgesi Alınması Hakkında Yönetmelik"le ortadan kaldırılmıştır. Böylece 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinin İşletme Belgesi alması zorunluluğu ile Çalışma ve Sosyal

Güvenlik Bakanlığı'nın (ÇSGB) işyerlerine yönelik denetimi ve yol göstericiliği yok edilmiştir. Organize Sanayi Sitenin denetimleri gerçekleştirip gerçekleştirmediği konusunda da bir yasal düzenleme yapılmamakta ve bu sanayi siteleri başı boş bırakılmaktadır.

15.08.2009 tarihli "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik"i mahkemeleri kazanarak yürütmesini durdurmamıza rağmen iptal edilme gerekçelerini ortadan kaldırmadan sözde değişiklikler yapılarak ve 3 ayrı parçaya bölünerek 22 Kasım 2010 tarihinde tekrar resmi gazete de yayınlanmıştır. Bu yönetmelik 50 ve üzerindeki işçinin çalıştığı işyerlerinde geçerlidir, 50 nin altında işçi çalıştıran işyerlerinde yasal açıklıklar daha da büyüktür.

Çıkarılan yönetmeliklerle mühendislerin projelerde bulunan imza yetkileriyle ilgili yasal boşluklar yaratılmaktadır. Bunun yanı sıra TMMOB ve TTB gibi meslek örgütlerinin var olan yetkilerini kısıtlamaya yönelik yasal mevzuat değişiklikleri yapılmakta ve işçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda yıllardır birçok tecrübe kazanmış Meslek örgütlerinin bu alanlarda söz sahibi olması engellenmeye çalışılmaktadır.

Taşeron çalışma anlayışı ve daha fazla kar hırsı iş cinayetlerine neden oluyor

Taşeronlaştırma ülkemizde meta ve hizmet üretiminde kamu ve özel sektörde istisna olmaktan çıkarak hakim olmaktadır.

Özellikle kamu sektöründe işçi alımları azaltılarak, işin kurum tarafından yapılması yerine kamu kaynaklarının özel çıkarlara peşkeş çekilmesi için taşeron firma aracılığı ile yapılması birçok kurumda görülmektedir. Kâr hırsı, ucuz, vasıfsız emek ve ucuz, kalitesiz malzeme kullanmaya neden olmakta, dolayısı ile kâr artırmaya çalışırken kamu güvenliğini ve insan sağlığını tehdit eden bir üretim anlayışı hakim olmaktadır.

Denetimler yetersiz, kadrolar yetersiz ve denetimlerin içi boş

Bizce denetim işyerlerinin eksikliklerini öğrenebileceği eğitsel bir faaliyetir ve yol göstericidir. Ülkemizde denetim adı altında yapılan faaliyetler çok yetersiz ve evrak doldurma, harç yatırma vb işlemlerden öteye gidememekte, en kötüsü gelir kalemi olarak görülmektedir.

İşyeri denetimleri ve dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri Türkiye'deki sanayi işletmelerinin ancak yüzde 1,6'sında geçerlidir. 700-800 civarındaki İş Müfettişlerinin sayısı çok yetersizdir. Çalışma yaşamıyla ilgili mevzuat yalnızca başlıca "sanayi ve ticaret" işlerini kapsamakta, tarım sektörünün tamamı, hizmet sektörünün bir bölümü ile KOBİ'lerin çok büyük bir bölümü kapsam dışında bırakılmaktadır. Özetle, 10 milyon kişiyi bulan kayıt dışı istihdamı teşvik eder tarzda bir "iş sağlığı ve güvenliği" politikası söz konusudur.

Ülkenin birçok yerinde meydana gelen patlamalar mevzuat ve denetim yetersizliğinin gelmiş olduğu vahim durumu gözler önüne sermektedir.

Yukarıdaki sorunların yanı sıra denetimlere ilişkin mevcut mevzuatların uygulanmaması da söz konusudur. Basına yansıdığı kadarıyla; patlamanın olduğu mahallerdeki bazı işyerlerinin İşletme Belgesinin bulunmaması, ikinci patlamanın meydana geldiği atölyede tiner ve boya imalatı, kaçak mazot imalatı yapılmasına karşın toma ruhsatı bulunması, ara sokaklarda konutların arasında yerel yönetimlerin haberi bile olmadan insanların can ve mal güvenliklerini tehlikeye atan iş yerlerinin

basın açıklaması

bulunması vb. birçok olay yukarıda değindiğimiz denetim sorununun yakıcılığına işaret etmektedir.

İşletme Belgesi olmaması, yapılan işe uygun ruhsat olmaması, bodrum katta ağır ve tehlikeli işler yapılması, acil çıkışı bulunmayan imalathanelerin sağlıklı bir şekilde yan yana olması, işyerlerine yönelik "risk analizleri" yapılmaması ve denetlenmemesi, işyerlerinde çalışma koşullarının işçi sağlığı ve iş güvenliği hükümlerine uygun olmaması, Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği ile Yanıcı Parlayıcı, Patlayıcı Madde İmal Edilmesi ve Depolanması ile ilgili Yönetmeliğe aykırı bir biçimde üretim, montaj, nakil ve depolama yapılması, denetime ilişkin birçok kamu kurum ve kuruluşunun denetim görevlerini yerine getirmediğini göstermektedir.

Diğer yandan Odamızın da uzmanlık alanlarına giren konulardan biri olan basınçlı kaplar ve bu kapsamdaki endüstriyel oksijen tüpleri ile ilgili sorunlar, insan yaşamını hiçe sayan "rantçı, piyasa sıkıştırmamak" gibi gerici yaklaşımlar, yasal boşluklar ve ilgili meslek odaları tarafından yapılması gereken mesleki denetimlere engel oluşturulması bu "iş cinayetlerinin" olmasını sağlamaktadır. Kâr güdüsüyle hareket edildiği için ilk tasarruf edilen konu İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda alınan tedbirler ve periyodik denetimler olmaktadır. Bu tip yoğun risk barındıran işletmeler kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek odaları tarafından mutlaka denetime tabi tutulmalıdır. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili eğitimler ülke genelinde yaygınlaştırılmalı halkımız karşı karşıya olduğu tehlikeler konusunda bilinçlendirilmelidir.

Daha önceleri şehir dışı olarak nitelendirilen alanlara kurulan organize sanayi siteleri artık konut bölgeleri içerisinde kalmış ve halkımızın sağlığı, can ve mal güvenlikleri tehlikeye atılmış ve bu duruma hükümetin ve yerel yönetimlerin rantçı, halktan yana olmayan yönetim anlayışları neden olmuştur. Bu durum alınması gereken tedbirlerin Şehir planlarının yapılmasına kadar indirgenmesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

DAHA ÖNCE SÖYLEDİK BİR KEZ DAHA SÖYLÜYÜRÜZ: DENETİMSİZLİK ÖLDÜRÜR. HÜKÜMETİ MESLEK ÖRGÜTLERİNİ VE SENDİKALARI DA İÇİNE ALAN ORTAK BİR AKIL ÜRETMEYE, ACİL TEDBİRLER ALMAYA DAVET EDİYOR VE MMO OLARAK DENETİM MEKANİZMALARINDA GÖREV YAPMAYA HAZIR OLDUĞUMUZU BİLDİRİYÜRÜZ!!!

İlter ÇELİK
TMMOB Makina Mühendisleri Odası
İstanbul Şube Başkanı

Araçlarda LPG Kullanımında Dikkat Edilmesi Gerekenler

Araçlarını Lpg'ye Dönüştürmek İsteyen veya Dönüştürmüş Yurttaşlarımızın, Araç Dönüşümlerinin Son Kontrolünü ve Periyodik Gaz Sızdırmazlık Testini MMO'ya Yaptırması Gerektilmektedir

Toplumun can ve mal güvenliği açısından olası vahim olayları önlemek için LPG'li araç dönüşüm ve kontrolleriyle ilgili bazı hususları kamuoyu ile yeniden paylaşmak istiyoruz.

14.02.2011 Tarihli Basın Bildirisi

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı AİTM Yönetmeliği uyarınca, araçların muayene istasyonlarında fenni periyodik muayeneleri öncesinde istenmesi gereken LPG Gaz Sızdırmazlık Raporu düzenleme çalışması 1999 yılından beri; Bakanlığın yaptığı yetki devri sonucu araçların LPG'ye dönüşümlerinin son kontrolüyle ilgili Montaj Tespit Raporu onayı düzenlenmesi çalışması da 2005 yılından bu yana, TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO) tarafından başarıyla yürütülmektedir.

Yetkili firmalarca LPG'li kullanıma dönüştürülen her araç, Odamız bünyesindeki uzman mühendislerce tek tek kontrol edilmekte, standartlara uygun olmayan dönüşümlerin düzeltilmesi sağlanmakta, araçların trafik tescilleri ve fenni muayeneleri Odamızın bu denetiminden sonra yapılabilmektedir. Ancak ilgili mevzuata ve standartlara uygun olmayan, yetkisiz firmalarca dönüştürülmüş, bu dönüşüme ilişkin son kontrollerini ve periyodik gaz sızdırmazlık kontrollerini Odamıza yaptırmayan araçların trafikte var olduğu bilinmektedir. Bu tür araçların trafikten men edilmesi gerektiği açıktır.

Odamızın görev ve yetki alanına giren hususlarla ilgili olarak, araçlarını LPG'li kullanıma dönüştürmek isteyen veya bu dönüşümü yaptırmış ama bu işlemi yapan firmalar tarafından son kontrol için Odamıza yönlendirilmemiş araç sahiplerinin, can ve mal güvenlikleri için yasal gerekliliklere dikkat etmesi gerekmektedir. Dönüşüm yapan firmanın MMO'dan tescilli olup olmadığı, firmada MMO yetki belgeli bir mühendisin istihdam edilip edilmediği, dönüşümde kullanılan malzemelerin ilgili standartlara uygun olup olmadığı yurttaşlarımızın dikkat etmesi gereken hususların başında gelmektedir. Yurttaşlarımızın yetkili firmalarda dönüşüm yaptırdıktan sonra MMO'nun düzenleyeceği Montaj Tespit Raporu onayını almaları ve özel araçların iki yılda bir, ticari araçların ise yılda bir kez gaz sızdırmazlık testlerini yine Odamıza yaptırmaları gerekmektedir.

Son günlerde "LPG'li araçların kapalı otoparklara

girmesi" konusunda çeşitli açıklamalar yapılmaktadır. Binaların yangından korunması hakkında yönetmelik ve araç imal tadil montaj yönetmeliği bunu çok açık olarak yasaklamıştır.

Montajı ve bakımları yetkili yerlerde yapılmış, Makina Mühendisleri Odası'ndan gaz sızdırmazlık raporu alarak güvenlik donanımlarını kontrol ettirmiş, trafik muayenelerini yaptırmış bir aracın kapalı bir otoparka girebilmesi, otoparktaki havalandırma sisteminin standartlara uygun hale getirilmesi, yangın ve gaz algılama sistemlerinin revizyonu, gelişimi ve yeniden değerlendirilmesi kaydıyla tartışılabilir. Bu şartlar yerine getirildiğinde, LPG'li bir aracın risk bakımından benzinli bir araçtan farkı yoktur.

Sadece LPG'li araçların muayene edilmesi yetmez. Muayene iki yılda bir yapılan bir iştir. Bu süre içerisinde araçların kullanımı esnasında sıra dışı, olumsuz durumlara karşılaşılabılır. Dolayısı ile bakım konusu her zaman önemlidir. Bugün İstanbul'da LPG'li araçlar için yaklaşık 120 adet yetkili dönüşüm servisi var. Ama baktığınız zaman bu sayının çok üzerinde LPG'li araçlara müdahale eden servisten bozma, kimin işlettiği belirsiz, yetkisiz yerler olduğu görülmektedir. Belediyelerin ruhsat denetimlerinde bu noktalar mühürlenmeli, ehil olmayan kişilerin standart dışı malzemelerle LPG'li araçlara müdahale etmesi engellenmelidir. Yani, dikkat edilmesi gereken en önemli husus denetimsizliktir. Denetim boyutu iyi işletilmedikçe, belediyeler tarafından ruhsat denetimleri ve periyodik muayeneler bir gelir kalemi olarak görüldükçe LPG'li araçların kapalı otoparklara girmesi sakıncalı ve zor görünür.

Son olarak; LPG'nin çevreci ve daha ekonomik bir yakıt olduğunu, LPG kullanımının teşvik edilmesi gerektiğini söylemek isteriz. Yer yer gördüğümüz gibi, manşetlere LPG'li araçlarla ilgili yanlış kaza haberleri düşmekte ve toplum yanlış yönlendirmekte, korku ortamı yaratılmaktadır, bu doğru değildir. Kamuoyuna ve yurttaşlarımıza önemle duyururuz.

İlter ÇELİK
TMMOB Makina Mühendisleri Odası
İstanbul Şube Başkanı